

*Tartu
müütu
30. v 39*

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI

ÕIGUSTEADUSKONS

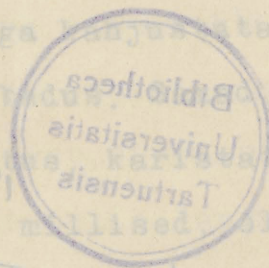
Väljapressimine
V ä i n o L i n a s k

studiosus iuris
matr. 11510

27. mär 39
№ 513

AA *9427*

VÄLJAPRESSIMINE JA ŠANTAAŽ

Tartu 1939

2 vi 39 *by the and signed by Kaura*

"sundimine" tarvitab seadus mitte ainult sundiva tegevuse väljajapressimise seadusevastast rünnet isiku vastu, kui ka selle ründe resultaat. Kehtivas Kriminaalseadustikus (KrS) § 556 tähendatud süütegu - väljajapressimine, moodustab võõra varanduse vägivaldse ja süülise omastamise erilise viisi. Seaduse konstruktsiooni järgi evib väljajapressimise MÕISTE kahesuguse loomu: ta on 1) varanduslik süütegu kasusaamise sihiga ja 2) moodustab ta sundimise erikuju ¹⁾.

Väljajapressimisega kahjustatavaks HÜVEKS on lepinguliste suhete vabadus. Samad vägivaldse tegevuse viisid (kehavigastus, karistatav ähvardus ja isikuvastane vägivald), millised, olles suunatud võõra vallasvara riisumisele, kujundavad röövimise ja seejuures ka võõra kulul varandusliku rikastumise mõiste, moodustavad eeltoodud hüve vastu suunatuina väljajapressimise mõiste ²⁾.

SÜÜTEONA (laiemas mõttes) väljajapressimisel esineb sundimine eriliste vahendite abil. Väljendust

- 1) Tagancev-Jakobi, Ugolovnoje Uloženiye 22 marta 1903 g., Riga 1922, lk. 1279.
- 2) Ugolovnoje Uloženiye. Projekt redakcionnoi kommissii i objasnenija k nemu. Tom VII, S.-Peterburg 1897, lk. 363; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1278.

"sundimine" tarvitab seaduse mitte ainult sundiva tegevuse mõttes, vaid mõistes sellega nii seadusevastast rünnet isiku vastu, kui ka selle ründe resultaatipõhise sunnitava teatavat hingelist seisundit kui tema poolt süütegija tahtel sooritatavate aktide põhjust¹⁾. Kui sundimise eriliik, peab varanduslik väljapressimine eelkõige vastama tingimustele, mis on nõutavad karistatavalt sundimiselt. Nende tingimuste puudumisel pole ka väljapressimist. Kuid peale selliste üldiste tingimuste olemasolu on väljapressimise teokoostise saamiseks nõutavad ka erilised tingimused. Väljapressimine on sundimine loobumiseks mitte igasugusest õigusest, vaid ainult varanduslikust õigusest selle loovutamise, sellest loobumise või enesele mingisuguse varandusliku kohustuse võtmise teel²⁾.

Op. õk. Väljapressimise VARENDIKS on sundimine mitte igasuguse vägivallaga või ähvardusega, vaid ainult

1) Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1280; vrd.ka Saarmann-Matto, Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 1937, lk.237.

2) Projekt, lk.366; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1279,1280.

kehavigastamisega KrS mõttes, karistatava ähvardusega või isikuvastase vägivallaga samas mõttes. Mis puutub teadvuseta olekusse viimisse ja tapmisse, siis need pole rakendatavad vahendina väljapressimisel, mis tingimata eeldab kahjusaaja teadlikku tegevust. Viimatimainitu tõttu erineb väljapressimine vahendelt röövimisest.

OBJEKTIKS on väljapressimisel igasugune varanduslik õigus (omandi, kasustamis jms.) ja igasugune varanduslik kohustus, kuid mitte konkreetselt määratletud vallas- ega kinnisasi. UNS koostajate seletuste järgi kuulub väljapressimise alla vaid sundimine, mis on suunatud mitte konkreetselt määratletud vallas- või kinnisvara, vaid igasuguse varaõiguse saamisele¹⁾. Seejuures ei evi mingit tähendust kahjusaaja vägivallatud tahte avaldamisviis. On ükskõik, kas selline tahe avaldati notariaalsel või kodusel viisil. Teokoostiseks on küllaldane isegi õiguse loovutamine või kohustuse võtmine suuliselt (näit. vägivallaga ähvardamisega sundimisel

1) Projekt, lk. 364.

3) Saarkann-Matto, op.cit., lk. 287.

avaldatud hagist loobumisele kohtus)¹⁾ seamisviisiga. Seetõttu äraantav õigus peab olema varanduslik (seega mitte puhtisikuline). Kuid pääle varandusliku kahju kahjusaaja poolel on nõutav varanduslik kasu süüdlase poolel, mis seisneb selle saamises, mille teine pool kaotab. Ei ole aga oluline, et ühe poole kaotus vastaks täpselt teise poole kasule; küllaldane on ühe ja teise olemasolu. Seega ainult kasu süüdlase või muu isiku poolel, kelle kasuks ta teotses, ilma igasuguse varandusliku kahjuta kahjusaaja poolel, pole küllaldane väljapressimise teokoostise saamiseks, samuti kui ainult kahju kahjusaaja poolel ilma varandusliku kasuta süüdlase poolel²⁾. Samuti pole oluline tegelik, faktiline lisand süüdlase varaobjektide sfääris. Õiguse loovutamine toimub tavaliselt pealesunnitud tehingu kaudu, mille järgi õigus tekib (süüdlasele), muutub (süüdlasele ja kannatanule) või kustub (kannatanule)³⁾.

Väljapressimise eristamisel röövimisest määratletakse tähendatud süütegude erinevus kahe tunnuse-

1) Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1279.

2) Ibid.

3) Saarmann-Matto, op.cit., lk.287.

ga - õigusvastase ründe esemega ja teotsemisviisiga. Seetõttu nende mõistete püstitamisel on võimalikud erinevused, olenevalt sellest, kummale neist tunnuseist omistatakse eesõigustatud tähendus. Kui esiplaanile nihutatakse teotsemisviisi tunnus, siis avaldub püüe eraldada röövimisest ja viia väljapressimise alla kõik juhud, millistes varandus siirdub süüdlasele kannatanu enese vahendliku tegevuse teel. Kuid seega kitsendatakse kunstlikult ja ebaõigelt röövimise ulatust (näit. sundimine varanduse asukohta näitamisele oleks röövimine, aga samane sundimine varanduse üleandmisele - väljapressimine; tavaline röövli ähvardus "elu või raha" tuleks alati tunnistada väljapressimiseks). Seetõttu tuleb väljapressimise peamist tunnust näha mitte teotsemisviisis, vaid õigusvastase ründe esemes: röövimine on suunatud konkreetsete asjade vastu, väljapressimine - varanduse vastu üldse¹⁾.

Samal seisukohal asuvad ka UNS koostajad, seletades, et seadus eristab röövimise ja väljapressimi-

---

1) Foinitski, Kurs ugolovnago prava. Častj osobenna-ja. Petrograd 1916, lk.242.

se mitte teotsemisviisi, vaid õigusvastase ründe eseme järgi, kusjuures röövimiseks tunnistatakse vägivaldne tegevus, mis on suunatud konkreetselt määratletud vallasvara üleminekule kahjusajalt süüdlasele, sõltumata sellest, kas vägivald kohaldatakse ainult vastuhaku kõrvaldamiseks, mida on oodata või alustatud selle vallasvara võtmisele süüdlase poolt, selle (vara) avatlusega võtmise hõlbustamiseks või isegi kannatanu enese sundimiseks selle üleandmise tegeliku akti sooritamisele. Seejuures vägivald võib esineda kehavigastamise kujul kui ka ähvardamisena vahetult järgneda võiva pahega (näit. röövli nõue välja anda temale rahakott surma ähvardusel) või tulevikus eelseisva hädaohuga (näit. kirjalik nõue vägivalla ähvardusel panna kindlaksmääratud kohta teatav summa)¹⁾. Ähvardusele kui väljapressimise elemendile on koluline siht sundida teist isikut midagi tegema või tegemata jätma. Ähvarduse sisuks on ähvardatavale tõsisena mõjuv lubadus tekitada ähvardatavale või

1) Projekt, lk. 364.

2) Bennaja častj ruškago ugolovnago prava, Moskva 1912, lk. 272.

3) Poznašev, op.cit., lk. 268.

tema perekonnaliikmele mingisugust pahet. Seejuures on ähvarduse kui väljapressimise elemendi sisu laiem ähvarduse kui iseseisva süüteo omast, kuna viimase puhul on seaduses loetletud pahed, mis võivad selleks olla (ähvardus surmata, võtta vabadust jne). Ähvardus võib olla teostatud suuliselt, kirjalikult või ka miimiliselt¹⁾.

Erinevale seisukohale jääb Poznõšev, leides, et UNS (resp. KrS) vaatekoht väljapressimise suhtes on liig kitsas ja selles toodud definitsioon ei hõlma kogu väljapressimise ala²⁾. Tema asetab väljapressimise valdkonda: esiteks, need seadusevastase omastamise juhud, millistes objektiks on mingi varanduslik õigus ja teiseks, need vallasvara vägivaldse omastamise juhud, millistes sundija nõuab temale asja üleandmist enamvähem ligidas tulevikus või millistes on vahendiks ähvardamine pahega, mis järgneb tulevikus, nõudmise mittetäitmise juhul³⁾. Poznõševi järgi võib väljapressimise objektiks olla mitte ainult

1) Kadari, H., Isikuvastased süüteod. Tartu 1938, lk. 105, 106, 118 jj.

2) Poznõšev, S., Osobennaja častj russkago ugolovnago prava. Moskva 1912, lk. 272.

3) Poznõšev, op.cit., lk. 268.

kinnisvara, vaid ka vallasvara, mitte ainult materiaalsed esemed, vaid ka õigused - seega kogu varanduslik sfäär.

Väljapressimise eristamiseks röövimisest toob Poznõšev ajalise momendi: 1) asja üleandmise aja ja 2) ajavahemiku ähvarduse avaldamisest selle teostamiseni ehk teisiti - eristab ähvarduses sisalduvaid paheid selle järgi, kas need võivad saabuda otsekohe või teatava aja pärast. Eeltoodu põhjal ta leiab väljapressimise erinevat röövimisest seega, et viimase puhul on ähvarduse sisuks teatav pahe, mis võib järgneda, nõutava viivitamatu mittetäitmisel juhul, otsekohe. Väljapressimisel aga võib vahendiks olla ka ähvardamine pahega, mis võib järgneda alles tulevikus. Sellised on väljapressimise juhud, mil- listes süüdlane nõuab sunnitud teatava asja andmist temale teatavaks tähtajaks enamvähem ligidas tulevikus ja ähvardab selle nõudmise mittetäitmisel teatava pahe tekitamisega. Vastupidiselt röövimisele on väljapressimine võimalik ka selliste esemete suhtes, mis pole tegelikult sunnitud käsutuses, kuid saavad tema käsutusse ligemas tulevikus, sa-

muti esemete suhtes, mis juba on süüdlase faktilises valduses¹⁾ .
 Poznõšev defineerib väljapressimist kui sundimist füüsilise vägivalla või karistatava ähvarduse abil mingi varandusliku õiguse loovutamisele, mingisse varanduslikku tehingusse astumisele või teatava asja väljaandmisele enamvähem ligidas tulevikus²⁾ .

Nagu näeme, on eeltoodud seisukohad suuresti erinevad kehtiva KrS omadest, kuid samased laiemais rahvahulka des levinud kujutlustega eeltähendatud süütegudest.
 Kehtiv seadus määratleb väljapressimise objekti väljendusega: "ära andma varanduslikku õigust või astuma muusse kahjulikku varanduslikku tehingusse." See vormel hõlmab varanduslike kõigi lepinguliste suhete sfääri, väljaarvatud vaid konkreetselt määratletud vallasvara vahenditu üleandmine. Siia kuuluvad igat liiki varanduslikud lepingud, ühe- ja kahekülgsed, tasulised ja tasuta ja kõik neist tulenevad momendid - tekkimised, loovutamised, seistamised ja lõpetami-

1) Poznõšev, op.cit., lk-d 267 jj.

2) Ibid., lk.268.

sed¹⁾.

Oluliseks väljapressimise teokoostise elemendiks on siht saada enesele või teisele varanduslikku kasu kannatanu arvel.

Süüteo SUBJEKTIKS võib olla iga süüdivusvõimeline isik, väljaarvatud õiguse omanik.

SÜÜKSARVATAVUSE EELDUSEKS on tahtlus.

Väljapressimine kui varandusevastane süütegu loetakse TOIMUNUKS teingu teostumise hetkest s.o. momendist, millal teostus varandusliku õiguse loovutamise, loobumine sellisest õigusest või enesele varandusliku kohustuse võtmine. Seejuures pole nõutav, et mingid konkreetsed väärtused oleksid üle läinud kahjusaajalt süüdlasele. Seda enam pole nõutav, et süüdlane oleks neist saavutanud varanduslikku tulu. Varandusliku sfääri vähenemine on olemas, kui sunnitu on avaldanud temale kohustavas vormis tahte mingisuguse varandusliku hüve loovutamiseks, näit. välja andnud võladokumendi, alla kirjutanud üürilepingu jms. Selline loovutus, loobumine või kohustus,

1) Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1279.

kitsendades kahjusaaaja varanduslikku sfääri, põhjustab sellega temale varanduslikku kahju, mistõttu tegevus loetakse lõpetatuks ootamata muu kahju saabumist, näit. rahuldumist sundimise teel saadud kohustuse järgi¹⁾.

STRUKTUURILT on väljapressimine tagajärje-süütegu. Tagajärjeks on varanduslike lepinguliste suhete vabaduse rikkumisega põhjustatud varandusliku kahju konkreetne hädaoht.

Väljapressimine on ringkonnakohtule alluv süütegu ja karistatav vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Karistatav on ka väljapressimise katse. KATSEKS loetakse sundiv tegevus sunnitava isiku vastu vahetult suunamise algmomentist. Järelikult kehavigastuse või isikuvastase vägivalda puhul - kehavigastamise katse momentist või vägivaldse tegevuse algusest, karistatava ähvarduse puhul - ähvarduse lausumise momentist. Seejuures need teod, et olla väljapressimise katseks, peavad olema sooritatud sihiga sundida mingisuguse varandusliku õiguse loovutamisele, kohus-

---

1) Projekt, lk.367; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk-d 1279 jj.; Poznõšev, op.cit., lk.272.

tuse väljaandmisele jne. Kui need toimusid muul viisil ja selline siht avaldus alles nende tegude lõpetamisel (dolus subsequens), siis seadus väljapressimise osas ei tule kohaldamisele. Kõik muu tegevus, mis eelneb toimimisele vahetult kahjusaaja isiku vastu, loetakse ettevalmistuseks ja pole karistatav¹⁾.

Väljapressimine on KVALIFITSEERITUD süüteo subjekti ja tegutsemisviisi alusel. Subjekti alusel on kvalifitseeritud: 1) väljapressimine mitme isiku poolt, kes selleks tungisid elutsetavasse hoonesse või muusse ruumi, 2) salgaga ja 3) isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kolmel korral karistuse varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast - s.o. retsiidiivi juhtum. Tegutsemisviisi alusel on kvalifitseeritud väljapressimine üliraske või raske kehavigastuse tekitamisega ja isiku poolt, kes oli ennast varustanud sõjariistaga või muu abinõuga kallaletungimiseks või kaitseks. Kvalifitseeritud väljapressimine on karistatav sunnitööga mitte üle kaheksa aasta.

seesuguse teo korras -----

1) Projekt, lk.367; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1280.

takse kui rasket kuritegu või kuritegu ja 3) asjaolu kohta, mis hõlmab kahjusaaja srikrediiti.

Š a n t a a ž.

Šantaažiga kahjustatavaks HÜVEKS on varandus, nii materjaalsed esemed, kui ka varanduslikud õigused. Šantaaž iseseisva õigusliku instituudina on seadusandluste poolt kriminaalseadustikesse sisse toodud võrdlemisi hilja. Šantaaž asub varandusliku petmise ja väljapressimise vahepiiril, ei allu aga kummalegi neist mõisteist. Üldjoontes seisneb šantaaž avatlemises varanduse või varandusliku õiguse väljandmisele ähvardades avaldada kas tõelisi või väljamõeldud teateid, kui need aga riivavad au selle sõna laiemas mõttes.

Kehtiva KrS järgi (§ 579) on šantaaž avatlemine, sihiga saada varanduslikku kasu omale või teisele, varanduse või varandusliku õiguse üleandmisele või muusse kahjulikku varanduslikku tehingusse astumisele ähvardusega avaldada väljamõeldud või tõelisi teateid: 1) asjaolu kohta, mis häbistab kahjusaajat või ta perekonna, olgugi surnud, liiget, 2) seesuguse teo kordasaatmise kohta kahjusaaja või ta, olgugi surnud, perekonnaliikme poolt, mida karista-

takse kui rasket kuritegu või kuritegu ja 3) asjaolu kohta, mis halvab kahjusaaja ärikrediiti.

Šantaažiga kahjustatavaks HÜVEKS on varandus, nii materjaalsed esemed, kui ka varanduslikud õigused.

Šantaaži TEGEVUS seisneb avatlemises, seaduses tähendatud teadete avaldamise ähvardusel, varanduse või varandusliku õiguse loovutamisele või kahjuliku varanduslikku tehingusse astumisele. Tähtsama osa sellest avatlusest moodustab ähvardus, samuti kui röövimisel ja väljapressimiselgi. Kuid šantaaži puhul see mõiste võib teatavaid erisusi. Šantažist püüdleb oma ohvris esile kutsuda mitte niivõrd hirmutunnet, kui veendumust tema valkimise ostmise kasulikkuses. Sel juhul ähvardus sageli muutub võrgutamiseks ja sellega kaasuvad vigurid, et raskendada kahjusaajal täpse kujutluse saamist asja tõelisest seisukorrast. Röövel ja väljapressija teotsevad ilmselt seaduse ja sunnitava tahte vastaselt, šantažist seevastu varjab end näilise seaduslikkusega. Tema ähvardus seetõttu võib oma vormilt sageli olla väga tagasihoidlik. See on eriti kehtiv trükiteel toime-

pandud šantaaži suhtes. Sageli tähtsusetu viide, vaevalt taibatav kõrvalisele isikule ja avaldatud viisakal kujul, võib huvitatud isikule tähendada väga tõsist ähvardust ja tuleb seetõttu muidugi tunnistada ähvarduseks seaduse mõttes, kui ta on tehtud sundimise otstarbel¹⁾.

Karistatav šantaaž erineb oluliselt varanduse või varandusliku kohustuse nõudmisest, mis põhineb isiku õigusel kaitsta oma huvisid. Selline, isikule kuuluva õiguse põhjal teostatav nõudmine pole karistatav, kuigi selle nõudmise mitterahuldamine tooks kaasa teisele poolele häbistava asjaolu avaldamise. Näit. kui vargusest kahjusaanu nõuab oma varandust, ähvardades selle mittetagastamisel kriminaaljälitamise algatamisega, siis neil juhtumitel on tegemist õiguse teostamisega aga mitte karistatava tegevusega. Seadusevastasus on kõrvaldatud, kui see õigus oli ka vaid arvatav²⁾.

Karistatava šantaaži VAHENDIKS on ähvardus avaldata teatud asjaolusid. See eeldab eelkõige selliste

- 1) Projekt, lk. 527 jj., Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1330.
- 2) Projekt, lk. 528; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1330; Saarmann-Matto, op.cit., lk. 307.

X

asjaolude teadmatust teistele isikutele või vähemalt sellele, kellele süüdlane ähvardab teatada. Seega ei või olla ähvarduse sisuks asjaolude avaldamine, mis avaldamise ajal ja antud isikute ringis on üldtuntud, näit. ajalehtedes avaldatud. Teokoostiseks on küllaldane, et kahjusaaja vaid arvas, et need asjaolud ei olnud teatavad. Tähtsust ei evi küsimus, kas teated ähvardati avaldada eraisikule või ametasutisele¹⁾. Asjaolude teatavuse küsimuse lahendab kohus. Edasi on šantaaži tingimuseks see, et ähvardus peab olema vahendiks ähvardatava avatlemisel teatavale varanduslikule toimingule. Järelikult šantaaž, samuti kui väljapressiminegi, eeldab kahjusaaja tegevust, mis on süüdlase tegevusega samas suhtes kui tagajärg ja põhjus²⁾. Avaldada-ähvardatavad teated, mis häbistavad, paljastavad karistatava teo või halvavad ärikrediiiti, võivad olla niihästi väljamõeldud kui ka tõelised. Küsimus, kas ähvardus on avaldatud suuliselt, kirjalikult või andis süüdlane seda mõista mingil

1) Saarmann-Matto, op.cit., lk.307.

2) Projekt, lk.529; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1331.

muul viisil, ei evi šantaaži teokoostiseks tähendus. Igasugune vahend süüdlase tahte avaldamisel on küllaldane selleks, et tunnistada viimase olemasolu. Samuti pole oluline, et süüdlane väljendaks ähvarduse isiklikult. See võib toimuda ka kolmanda isiku kaudu, kusjuures kolmas isik võib esineda kas vahendajana või kaasaaitajana.¹⁾

Šantaaži PASSIIV-SUBJEKTIKS on iga isik, kelle varandusliku sfääri vastu on suunatud šantažisti tegevus. Sama isik võib olla eelkõige ka šantaaži ähvarduse vahenditaks objektiks. Kuna aga au küsimustes ühe perekonna liikmed on omavahel tihedas seoses, mis on tunnustatud ka auhaavamist käsitlevais sätteis, siis on šantaaž karistatav ka sel juhul, kui süüdlane avatleb kahjusaajat varanduse või varandusliku õiguse äraandmisele ähvardusega avaldada asjaolusid, mis ei häbista avatletavat ennast, vaid tema perekonnaliiget s.o. tema abikaasat, vanemat või lapsi, olgugi need juba surnud²⁾.

Šantaaži OBJEKTIKS on võõras varanduslik sfäär.

1) Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1330; Saarmann-Matto, op.cit., lk.307.

2) Projekt, lk.529; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1331.

Viimane hõlmab igatliiki varad in corpore, kui ka õigused neile või sissetulekud neist, samuti ka varanduslikud kohustused. Sel viisil on siin süüteo objektiks ühelt poolt konkreetselt määratletud valdasasjad, nagu varguse ja röövimise puhul, ja teiselt poolt muud igat liiki varanduslikud hüved, nagu väljapressimise puhul. Santaaž võib riivata kogu lepinguliste suhete sfääri ja seejuures, nagu väljapressimiselgi, on ükskõik, kas selle mõjul tekib uus kohustus või tuleneb kahjusaaja osavõtt varem olelevast kohustusest või tingib see kohustuse pikeneduse, muutusi selle tingimustes või vastutuse langemise kahjusaajale sellise kohustuse järgi. Oluline on vaid, et need muudatused kahjusaaja varanduslikus sfääris toimuksid tema kahjuks ja süüdlase või teise isiku, kelle kasuks see tegutseb, tuluks¹⁾.

Süüteo koosseisu saamiseks on vajalik kasusaamise siht, püüe saada varanduslikku kasu ähvardatava kulul. See kasu esemelt peab vastama kahjule kahjusaaja poolel, moodustudes viimase poolt kaotata-

1) Projekt, lk. 526 jj.; Tagancev-Jakobi, op. cit., lk. 1329.

vaist varanduslikest hüvedest¹⁾.

Süüteo SUBJEKTINA esineb iga süüdivusvõimeline isik (väljaarvatud lg.2 p.3 all kvalifitseeritud juhtum, millest hiljem), sõltumata tema suhetest kahjusaajaga.

SÜÜKSARVATAVUSE EELDUSEKS on otsene tahtlus. Sellest järelduvad šantaaži teokoostiseks vajalikud nõuded: 1) süüdlane peab olema teadlik, et asjaolud, mille avaldamisega ta ähvardab, on häbistavad, moodustavad raske kuriteona või kuriteona karistatava süüteo või halvavad ärikrediiti, ja et ähvardus avaldada selliseid asjaolusid võib avatleda kahjusaajat loovutama varanduslikke hüvesid. Viis, kuidas süüdlasele said teatavaks need asjaolud, samuti see, kas ta ise pidas neid tõelisiks või väljamõelduiks ja ka vahendid, millistega ta veenis avatletavat nende asjaolude temale teadaolemises, ei evi teokoostiseks tähendust, kuid kohus võib neid fakte arvestada karistuse määramisel; 2) süüdlasel peab olema otsene tahe avatleda kahjusaajat temale kahjulikuks ja süüd-

---

1) Projekt, lk.526 jj.; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1329.

lasele kasulikuks varanduslikuks toiminguks. Dolus subsequens pole küllaldane teokoostiseks¹⁾.

henda Šantaaži põhikujuks on ähvardamine avaldada asjaolusid, mis häbistavad ähvardatava või tema perekonna liikme au. Ähvardamine sellise pahega osutub väga mõjuvaks vahendiks avatlemisel, kuna au on isikule äärmiselt hinnaline hüve ja on sageli otseseks tingimuseks teistele hüvedele, mis tuginevad inimese kõrbelisele reputatsioonile ja langevad ära viimase kahjustamisel. Au teotab peamiselt ebaaus käitumine. Seepärast võivad šantaaži ähvarduse sisuks eelkõige olla teatavad teod, milliste avaldamisega süüdlane ähvardab. Seejuures on ükskõik, kas need teod tõeliselt toime pandi ähvardatava või tema perekonna liikme poolt, või on väljamõeldud, kuna ka väljamõeldud süüdistuse vastu on õigeaegne kaitsse mõnikord niivõrd raskendatud, et ähvardatav eelistab end vabaks osta selle avaldamisest. Kuid peäle eeltähendatud tegude võivad, vastavalt ühiskonna kõrbelistele tõekspidamistele, inimest häbistada ka muud, te-

1) Projekt, lk. 527; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1329, 1330.

2) Ibid.

mast mittetingitud, asjaolud, näit. ebaseadusliku sünni fakt, teatavad diskrediteerivad omadused jms. Tähendatud asjaolude häbistava loomu kindlaksmääramisel on otsustava tähendusega ühiskonnas kehtivad vaa-
ted, kusjuures tuleb silmas pidada ka selle ümbruse erisusi, millesse kuulub ähvardatav¹⁾.

Teiseks šantaaži kujuks on ähvardus avaldada sunnitava või tema perekonnaliikme tegevus, mis sisaldab raske kuriteo või kuriteo teokoostise. See on keelatud kui avatlemine häbistamise kartuse abil. Kuigi sellega võib kaasuda ka karistuse kartus, ei evi see moment olulist tähtsust. Seadus ei tee vahet, kas avatletu või tema perekonnaliige võib tegelikult langeda karistuse alla või on karistamine muutunud võimatuks aegumise, armuandmise, kahjusajaga leppimise või süüdlase surma tõttu²⁾.

Kolmanda šantaaži kujuna esineb ähvardus avaldada ärikrediiti halvavaid asjaolusid. Kuigi see enamail juhtumitel ei kujuta ähvardust häbistamisega sõna kitsamas mõttes, on ta sellele lähedane,

1) Projekt, lk. 529; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1331.

2) Ibid.; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1332.

3) Ibid.; Pozdnjakov, op.cit., lk. 275.

kuna kaubandusringkondades krediidi kaotus tähendab erilist kaubanduslikku autust. Ahvardamine niisuguse autusega võib olla mõjuvaks vahendiks avatlemisel varanduse üleandmisele või kahjuliku varandusliku kohustuse eneselevõtmisele. Seetõttu on selline ahvardus karistatav samaselt teiste šantaaži kujudega¹⁾.

STRUKTUURILT on šantaaž tagajärje-süütegu. Tagajärjeks on kahjusaaja varandusliku sfääri vähene-
mine.

LÕPETATUKS loetakse süütegu momendist, mil kahjusaaja andis süüdlasele üle varanduse, loovutas varandusliku õiguse, kirjutas alla varanduslikule kohustusele või astus kohustusse osalisena, käendajana jne. Pole tähtsust küsimusel, kas süüdlane saadus varandusest, varanduslikust õigusest või kohustusest saavutas mingit tulu või mitte²⁾.

Šantaaž on ringkonnakohtule alluv süütegu ja karistatav vangimajaga mitte üle ühe aasta. Karistusega käib kaasas ka õiguste kaotus KrS § 20 alusel.

1) Tagancev-Jakobi, op.cit., lk.1332.

2) Ibid.; Poznõšev, op.cit., lk.275.

sel. KATSE on karistatav ja on teostunud, kui ähvar-
 seega see tegevus moodustab varandusliku sundimise
 dus ühes nõudmisega on kahjusaajale avaldatud. Va-
 eriliselt, on tema ähvardus oluliselt erinev sellest
 rem tegevus, näit. ähvarduskirja koostamine ja saat-
 mis on kaostatav väljapressimise (või rõõvimise) pu-
 mine, kuni seda pole läbilugenud kahjusaaja, kuulub
 hul. Viimane ähvardab sunnitavaid teo mittepides-
 mittekaristatava ettevalmistuse hulka¹⁾.

KVALIFITSEERITUD on šantaaž ainult süüteo sub-
 (väljamõeldud teate korral - vaid isikule omistatud)
 jekti alusel. Sellekohaselt loetakse kvalifitseeri-
 sunnitava enese või tema perekonnaliikme süüdistusest
 tuks šantaaž, mis on korda saadetud: 1) salgaga,
 ja ettevaatamatusest või temaga seoses ka vaid juhu-
 kes oli koondunud seda liiki tegude kordasaatmiseks,
 se tõttu. Väljapressimise (ja rõõvimise) ähvardus
 2) isiku poolt, kes mitte vähem kui kahel korral oli
 sunnib kandma kartusega sellise teo ees, mis toi-
 kandnud karistuse samasuguse teo eest, või varguse,
 repandura moodustaks süüteo. Vastupidi, selle teos-
 rõõvimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne
 tamine, millega ähvardab süüdlane šantaažis, enamail
 viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo
 juhtudel pole süütegu, vaid mõnikord isegi kiidu-
 eest karistuse ärakandmise päevast, s.o. retsidiiv
 väärt (näit. võimudele teatamine süüteost). Selliste
 ja 3) perioodilise trükitoote toimetaja, väljaandja
 oluliste erisevuste tõttu olemuselt, on vajalik te-
 või kaastöölise poolt, kes ähvardas avaldada trükis
 rav vahetegu nende tegude kui ka nende karistuste
 häbistava teate. Kvalifitseeritud šantaaž on karis-
 vahel¹⁾
 tatab vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Väljapressimisest erineb šantaaž nii tegutse-
 vimisest ja väljapressimisest, laidsid UNS koosta-
 misviisilt kui ^{ka} õigusvastase ründe esemelt. Kuigi

1) Projekt, lk 523; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk
 1) Saarmann-Matto, op.cit., lk.307; Tagancev-Jakobi,
 op.cit., lk.1332.

šantažist saavutab oma eesmärgi ähvarduse abil ja seega see tegevus moodustab varandusliku sundimise eriliigi, on tema ähvardus oluliselt erinev sellest, mis on kasutatav väljapressimise (või röövimise) puhul. Viimane ähvardab sunnitavat temaga mittepidestatud pahega, esimese ähvarduse pahe on aga tingitud (väljamõeldud teate korral - vaid isikule omistatud) sunnitava enese või tema perekonnaliikme süüdlusest ja ettevaatamatusest või temaga seoses ka vaid juhu- se tõttu. Väljapressimise (ja röövimise) ähvardus sunnib kannatanut kartusega sellise teo ees, mis toimemepanduna moodustaks süüteo. Vastupidi, selle teostamine, millega ähvardab süüdlane šantaažis, enamail juhtudel pole süütegu, vaid mõnikord isegi kiiduväärt (näit. võimudele teatamine süüteoost). Selliste oluliste erinevuste tõttu olemuselt, on vajalik terav vahetegu nende tegude kui ka nende karistuste vahel¹⁾.

Et šantaaži küllaldase selgusega eristada röövimisest ja väljapressimisest, leidsid UNS koosta-

---

1) Projekt, lk. 523; Tagancev-Jakobi, op.cit., lk. 1328.

jad olevat vajaliku paigutada see säte eraldi eel-
tähendatuist muude seadusevastaste varanduslikkude
tegude peatükki¹⁾.

Väljapressimise mõiste määrangul eriseisukoha-
le asunud (nagu nägime eelpool, lk.7 jj.) Poznõšev
leiab šantaaži erinevat väljapressimisest ainult
teotsemisvahenditelt ja peab loomulikumaks nende
süütegude asetsemise ühes peatükis, kuna nende eral-
di paigutamine UNS-s (resp.KrS-s) olevat tingitud
väljapressimisele antud kitsast ulatusest mainitud
seaduses²⁾.

---

1) Projekt, lk.523.

2) Poznõšev, op.cit., lk.273 jj.

K a s u s t a t u d k i r j a n d u s :

1. SAARMANN-MATTO, Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 1937.
2. Ugolovnoje Uloženiye. Projekt redakcionnoi komisii i objasnenija k nemu. Tom VII. S.-Peterburg 1897. - (lühend. Projekt)
3. TAGANCEV-JAKOBI, Ugolovnoje Uloženiye 22 marta 1903 g. Riga 1922.
4. POZNŌŠEV, S., Osobennaja častj russkago ugolovnago prava. Moskva 1912.
5. FOINITSKI, Kurs ugolovnago prava. Častj osobennaja. Petrograd 1916.
6. KADARI, H., Isikuvastased süüteod. Tartu 1938.

===